

גרמניה - מסע חורף

"כזר אכן הגעתי - כזר אני נפרד..."
(מתוך "מסע החורף": 'Gute Nacht')

זה היה בינואר '90, כשיצאתי לנסיעה פתאומית ובלתי מתוכננת לגרמניה. נסיעה זו הייתה השלישית במשך שלושים השנים האחרונות. הפעם הייתה כוונתי לביקור מקומות העבר, מעין מסע roots, בהתאם לאופנת התקופה - אלא שמעולם לא ראיתי בהם שורשים, לא במקומות ולא בזמן.

נסעתי עם אותן הסתייגויות, איתן הולכים למפגש חבורה או שנתון מתקופות נעורים. לא רק האנשים השתנו, גם הזמנים וגם הזיכרון איכשהו אינם מסתדרים כבר עם ההווה. נוסטלגיה היא פתה-מורגנה.

למזרח

הכל התחיל עם כרטיס טיסה, שלאיש לא היה שימוש בו. לא שאצלו כרטיסי טיסה מתגלגלים במגרות, היה זה פשוט עניין של זכיה באיזה מבצע הגרלה בסופרמרקט, איני זוכר, אם בנס קפה או באטריות, וכטבען של זכיות אלו - האושר הוא על תנאי: יעדו של כרטיס הטיסה הלא זוגי אמנם לאירופה, אך מחוץ לעונה המקובלת לתיירות, מנובמבר עד מרץ ולשבועיים ימי שהייה בלבד, ללא אפשרות שינוי - לא בדיוק מציאה למי שרוצה ליהנות מנסיעה לחו"ל. במילים פשוטות, ללא ערך לזוכים, אילן ורחל, להם היו תוכניות מקיפות יותר בקיץ הבא.

הציעו לי את הכרטיס. נכון, הוצאת הטיסה היא רק חלק מהוצאות נסיעה לחו"ל. ינואר/פברואר אינם החודשים הנעימים ביותר באירופה, אך מצד שני, היה לי זמן וחשבתי על האפשרות של 'מסע-שורשים', ביקור במספר מקומות בגרמניה, בהם ביליתי חלק מנעורי. הרי - אירע דבר בגרמניה בשלושת החודשים האחרונים: חומת ברלין נפלה, הווייגר הכל יכול התפטר וגבולות גרמניה המזרחית נפתחו גם לישראלים - אם כי גם כן בתנאים מגבילים. כשהרמתי טלפון לפרנקפורט, קורט כבר הקדים אותי. הוא התקשר בפאקס לתחנת הגבול ליד ארפורט, בדבר קבלת אשרת כניסה למחזיקי דרכון לא גרמני (לקורט נתינות הולנדית). למערב גרמנים הגבול פתוח. פקיד ביקורת הגבול הציע לא לפנות לשרות הקונסולארי, אלא לבקש אשרת כניסה בתחנת המעבר בגבול המזרח-גרמני. הכניסה תינתן שם על פי ימים, בתנאי שמזמינים חדר ב'מלון וואלוטה' בעיר היעד של הנוסע ומשלמים מראש, במטבע קשה, במשרד הנסיעות הממשלתי (שנמצא 50 מטר לפני ביקורת הדרכונים בתחנת הגבול). 'מלון ואלוטה' משמעו מלון חמישה כוכבים בתשלום במרקים מערבים או דולרים. מספר ימי אשרת שהייה כמספר ימי הזמנה (ותשלום מראש) למלון וואלוטה. אפשר לעבור ממקום למקום והמטרה המקומית מאריכה את השהייה. העיקר - מטבע קשה. לאידיאולוגיה כבר לא היה ערך בשוק - ומחיר וודאי שלא.

דובר כבר על איחוד מטבע, אפילו על איחוד מחדש של שתי גרמניות, בינתיים כל לה הם נושא להתמקחות אי שם למעלה, במסדרונות שתי המעצמות, מהן האחת כבר קצת מכורסמת, אך נכונה לקלוט את גשם הזהב המערב-גרמני. קוהל הציע לקנות מהרוסים את מזרח גרמניה. לעת עתה איש לא העז לפקפק בכדאיות ההשקעה.

מה בעצם קווייתי לראות בגרמניה המזרחית? תוכניתי הייתה, כמובן, להגיע לוריץן ולפרייאנוולד. מה ציפיתי לראות שם לא הייתי בטוח - על המראה הכללי בגרמניה הקומוניסטית נכתב בעיתונים; האם ישתקף בה עוד משהו מזכרונות הילדות?

דני רופ תיאר ב'שבשבת' את החורף האירופי כיוצא מן הכלל קל. מקסימום יומי של 10° בפרנקפורט בסוף ינואר - זו באמת תופעה נדירה. אך כשירדתי מכבש המטוס, התחברו כל 10 המעלות יחד למכה פטיש 10 ק"ג על החזה שלי. נשארתי ללא נשימה, מרותק במקום לכמה שניות. ידוע, שקור פתאומי (בהשוואה למטוס המחומם) מכווץ את כלי הדם, גם אם בעיני החזאים 10° אינן קור. שזה עלול לקרות בצורה אלימה כזו - הופתעתי. ירדתי בהנחה שאתאושש כעבור זמן קצר ושהפתעות עוצרות נשימה כבר לא תצפנה לי.